

مرکز مطالعات راهبردی فردا

دانشکده مهندسی پیشرفت

(بخش خصوصی)

(دانشگاه علم و صنعت ایران)

روشنایی تولید علم با پارادایم قضیاتی - اسلامی

۱۲

روش‌شناسی طراحی ارکان جهت‌ساز برنامه‌های اجتماعی

تدوین:

دکتر علیرضا علی‌احمدیان

استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

مهندس حمیده باغستانی

انتشارات تولید دانش

سرشناسه: علی احمدی، علیرضا، ۱۳۳۸-

عنوان و نام پدیدآور: روش‌شناسی طراحی ارکان جهت‌ساز برنامه‌های اجتماعی- تدوین علیرضا علی‌احمدی، حمیده

باغستانی؛ [برای] مرکز پژوهشی مدیریت راهبردی فردا.

مشخصات نشر: تهران، تولید دانش، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: س: ۱۸۸ ص: نمودار: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

فروست: روش‌شناسی تولید علم با پارادایم تطبیقی-اسلامی؛ ۱۲.

شابک: ۶-۲۸-۸۶۳۲-۹۶۴-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

۱-داشت: س.ع. به انگلیسی: Alireza Aliahmadi. Application of valuebased Planning Methodology in designing Directive Elements of Social Plans
با نام: کتابخانه.

موضوع: تأمین اجتماعی-- ایران -- تاریخ -- قرن ۱۴

موضوع: Social Security -- Iran -- History -- 20th century

موضوع: بین اجتماعی -- ایران -- سیاست دولت

موضوع: Social Security -- Iran -- Government + Policy

موضوع: رفاه اجتماعی -- ایران -- سیاست دولت

موضوع: Public Welfare -- Government Policy -- Iran

موضوع: تأمین اجتماعی -- های مذهبی -- اسلام

موضوع: Social Security -- Religious Aspects -- Islam

موضوع: علوم اجتماعی -- ایران -- تحقیق

موضوع: Social Sciences -- Iran -- Research

شناسه افزوده: باغستانی، حمیده، ۱۳۶۴-

شناسه افزوده: دانشگاه علم و صنعت ایران. دانشکده مدیریت راهبردی فردا

رده بندی کنگره: HD ۷۲۱۲/۵۶

رده بندی دیویی: ۳۶۸/۴۰۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۵۵۲۰۵

انتشارات تولید دانش

عنوان کتاب: کاربرد روش‌شناسی برنامه‌ریزی ارزش‌بنیان در طراحی ارکان جهت‌ساز برنامه اجتماعی

تألیف: علیرضا علی‌احمدی، حمیده باغستانی

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۷

تعداد: ۵۰ نسخه

حروفچینی: انتشارات تولید دانش

چاپخانه: پیشرفت علم و صنعت

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه‌برداری، ترجمه و جز این‌ها برای ناشر محفوظ است (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).
مراکز توزیع و عمده‌فروشی: دانشکده مهندسی پیشرفت دانشگاه علم و صنعت، و تلفن‌های ۰۲۱۷۳۳۲۸۰۰۱ و ۰۲۱۷۳۳۰۷۹۵۳۸ و ۰۹۱۲۳۰۷۹۵۳۸ و ۰۹۱۲۲۵۷۶۱۹۱ و ۰۲۱۶۶۴۲۷۵۰۸۰

«فهرست عناوین فصول»

فصل ۱- مبانی و اصول حاکم بر رفاه و تأمین اجتماعی در اسلام	۱
فصل ۲- آرمان‌ها و چشم‌انداز مطلوب رفاه و تأمین اجتماعی	۸۳
فصل ۳- رسالت و مأموریت‌های حاکمیت برای رفاه و تأمین اجتماعی	۱۰۱
فصل ۴- سیاست‌ها و اهداف کیفی حوزه رفاه و تأمین اجتماعی	۱۱۱
فصل ۵- معیارها و شاخص‌های رفاه و تأمین اجتماعی	۱۳۱
فصل ۶- سازوکار رفاه و تأمین اجتماعی	۲۱۱
فصل ۷- نقش استراتژی رفاه و تأمین اجتماعی و الزامات آن	۱۸۱

ما تلفیق بین علوم انسانی غربی و علوم انسانی اسلامی، اگر به معنای مجذوب شدن، دلباخته شدن، مغلوب شدن و جوزده شدن در مقابل آن علوم نباشد، را قبول داریم و اشکال ندارد. (مقام معظم رهبری در دیدار با اساتید و دانشجویان دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۸۴/۱۰/۲۹).

ما دانش‌هایی را که امروز فرآورده ذهن، مغز و عقل بشر است، یاد می‌گیریم، آنچه را که بلد نیستیم با کمال میل می‌آموزیم و به استادمان هم احترام می‌کنیم. ما گرفتن علم از دیگری نباید به معنای این باشد که شاگرد باید تا ابد شاگرد بماند، نه امروز شاگردیم، فردا می‌شویم استاد. کم اینک آن‌ها یک روز شاگرد ما بودند، اما الان شده‌اند استاد ما. عرب‌ها هم را از ما یاد گرفتند. (مقام معظم رهبری در دیدار با اساتید، معلمان و دانشجویان دانشگاه‌های همدان، ۱۳۸۲/۴/۱۷).

باید تلاش کرد، برای آنکه عدم انسانی بر پایه‌های اسلامی باشد، با دید اسلامی، با تفکر اسلام و مبتنی بر جهان‌بینی اسلامی تدوین کنیم. (مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۷۱/۹/۱۹).

ساختار دانش بشری در حوزه‌های علوم اجتماعی و جمله دانش ما، بیت‌بدون یک نظم علمی متشکل از مفروضات و مبانی فلسفی پارادایم‌ها، اصول و نظریه‌های علم، روش‌شناسی‌ها، دستاوردهای کاربردی مبتنی بر به‌کارگیری ابزارها و روش‌ها برای حل مسائل و مشکلات اجتماعی است.

مبانی فلسفی هر دانش به‌طور متعارف متشکل از مبادی معرفت‌شناسی، ارزش‌شناسی، هستی‌شناسی (انسان‌شناسی، جامعه‌شناسی و ...) و روش‌شناسی است که

معمولاً از آن‌ها به عنوان اجزای یک پارادایم علمی یاد می‌شود. لازم به یادآوری است با آنکه منطق (ارسطویی، صوری و ریاضی و...) که از قواعد و نحوه صحیح فکر کردن و روش ادراک بحث می‌کند گفتگو می‌کند و می‌خواهد اندیشه و دانش را بشناسد و علم به علم پیدا کند، (و جز فلسفه علم، به معنای عام به شمار می‌آید)، لیکن از آنجا که منطق صوری و ارسطویی چندان توجهی به تجربه و آزمایش علمی نمی‌کرد، در عصر انقلاب صنعتی، منطق ارسطویی کافی به نظر نرسید و حسب ضرورت روش‌های دقیق علمی و تجربی ایجاد گردید و به منطق ارسطویی (و منطق ریاضی جبر بول) افزوده شد که به نام «روش‌شناسی و متدولوژی» خوانده می‌شود.

بشب باید برای عقلانی‌سازی فرایند دستیابی و ارزیابی دانش راهی پیدا کند، بر این اساس، به علم رسید ماهیت، هویت و ارزش علم به اعتبار و ارزش «روش تولید و ارزیابی علم» بازمی‌گردد. تا آنجا که بشر برای اهتمام به روش‌شناسی علم در طول تاریخ به آن جا رسیده است که اساساً، در آینده پیش رو نهاد «تربیت» جای «تربیت» دانشمندان، به دنبال تربیت «روش‌شناس» باشند، بر این مبنا، اساس علم یعنی «روش‌مندی» و عالم یعنی «روش‌شناس» خواهد بود. از این رو روش‌های تحقیق و تولید علم، باید بر مبنای عقلانی‌سازی فرایند خود، در چارچوب دانش‌های معتبرتر از خویش، با یکدیگر رقابت کند.

سیر فلسفه علوم (و روش‌ها)، جدید در قرون اخیر از پارادایم اثبات‌گرایی به پارادایم تفسیرگرایی و سپس اندیشه مایل گشته و در دهه‌های اخیر در بستر پارادایم پست‌مدرن، سنت پراگماتیسم، تنوع و پیچیدگی و پارادایم تلفیقی و... در جریان است. این سیر تحولات در فلسفه دانش نه تنها حوزه‌های علمی و علوم اجتماعی را متأثر ساخته است، بلکه حوزه‌های علوم پایه و مهندسی را نیز تحت‌الشعاع قرار داده است، به گونه‌ای که به‌طور مثال شاهد شکل‌گیری «منطق فازی» در کنار «منطق ریاضی» (جبر بول) و «منطق صوری» هستیم و یا دیدگاه «مکانیک کوانتومی» در کنار «مکانیک نیوتونی»، دیدگاه «تئوری مجموعه‌ها و سیستم‌های نرم» در کنار «تحقیق در عملیات و سیستم‌های متعارف»، «رویکرد های پویا» در کنار «رویکردهای کمی» تحقیق و... تکوین یافته و برای پیشبرد دانش بشری و حل مسائلی در حوزه‌های مختلف علوم، مهندسی، علوم اجتماعی و... مورد استفاده و کاربرد قرار گرفته است. از دیدگاه غالب احباب‌نظران پارادایم‌های حاکم بر تولید و ارزیابی دانش بشری، هر یک از پارادایم‌های فلسفی علم دارای مبانی معرفت‌شناختی، هستی‌شناسی و روش‌شناسی مختص به خود است. این دیدگاه طرفداران پراگماتیسم که قائل به حل مسئله به هر طریق ممکن با رویکرد پارادایم ترکیبی است.

پارادایم از دیدگاه بوریل و مورگان مجموعه‌ای از مفروضات در ارتباط با سؤالات

معرفت‌شناسی، هستی‌شناسی و روش‌شناسی است که ساختار دانش را در هر حوزه تخصصی و رشته تحصیلی شکل می‌دهد. سؤالات معرفت‌شناسی (شناخت‌شناسی) با راه و روشی که دانش درباره جهان، جامعه و افراد می‌تواند ایجاد و اعتباربخشی و ابلاغ نماید سروکار دارد؛ سؤالات هستی‌شناسی با ماهیت فیزیکی و مادی جهان، انسان و جامعه سروکار دارد و نهایتاً مفروضات روش‌شناسی به فرایندهایی می‌پردازد که پدیده و موضوع مورد نظر، بررسی می‌شود تا دانش معتبر حاصل شود، می‌پردازد. همچنین با توجه به اینکه رابطه محقق با ارزش‌ها و دیدگاه‌های محقق یکی از مباحث اصلی معرفت‌شناسی می‌باشد، موضوع ارزش‌شناسی نیز از دیدگاه فلاسفه علم یک رکن پارادایم تحقیق تلقی می‌گردد. لازم به یادآوری است، چون دانش علوم اجتماعی از جایگاه دانش مدیریت با انسان و جامعه (علاوه بر پدیده‌های طبیعی) سروکار دارد، از یک‌سو، موضوع انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی و تاریخ به‌عنوان بخشی از هستی‌شناسی متعارف تلقی شده و از سوی دیگر در این رشته‌ها، عالم هستی نیز با خالق هستی و عالم ماوراءالطبیعه مرتبط است، بنا بر این موضوعات نیز خداشناسی، وحی و نبوت‌شناسی، معاد و قیامت‌شناسی و عالم غیب و... نیز جزئی از هستی‌شناسی پارادایم تحقیق در نگرش توحیدی تلقی می‌گردد.

هر پارادایم فلسفی، علم، روش و فلسفه برای این سؤال است که چرا ما در یک موقعیت از روش یا روش‌های خاص برای تحقیق و حل مسئله استفاده می‌کنیم. به عبارت دیگر روش‌شناسی تحقیق، رهنمودی برای انجام فعالیت‌هایی است که در یک تحقیق باید انجام شود در حالی که روش تحقیق توصیف می‌کند که چگونه فعالیت‌های یک تحقیق باید انجام شود تا نتایج معتبر به دست آید، بنابراین مسئله حل می‌شود.

پرفسور ایستر بی اسمیت^۱ برای ضرورت درک مبانی فلسفی تحقیق چندین جنبه مهم را بدین شرح مطرح می‌کند:

الف) درک فلسفه تحقیق به مشخص شدن طرح تحقیق کمک می‌کند تا مشخص شود به دنبال گردآوری چه شواهدی باشیم؟ این شواهد را کجا جستجو کنیم؟ و چگونه این شواهد را برای دستیابی به پاسخ سؤالات تحقیق بکار گیریم؟

ب) این امر کمک می‌کند تا محقق، ابتدا تشخیص دهد کدام تحقیق می‌تواند، پاسخگوی سؤالات تحقیق او باشد و کدام یک نمی‌تواند؟

^۱ Mark Easterby-Smith

ج) این امر کمک می‌کند تا محقق به طرح‌هایی متفاوت از تجربیات گذشته خود، حتی طرح‌های تحقیق خلاقانه، دست یابد.

بدون یک مبانی فلسفی مشخص، نتایج یک تحقیق ممکن است، بی‌معنا و حتی گمراه‌کننده باشد، بنا بر این از دیدگاه اغلب فیلسوفان علم (جز پراگماتیست‌ها) هر تحقیق باید بر بستر یک پارادایم مشخص انجام شود تا بین مبانی فلسفی (معرفت‌شناسی و ارزش‌شناسی، هستی‌شناسی و انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی و...) و متدولوژی‌ها (روش‌شناسی‌ها)، روش‌ها و ابزارهای آن سازگاری وجود داشته باشد و از سوی دیگر این طرح تحقیق و نوع آلات تحقیق است که متدولوژی و به دنبال آن، روش تحقیق را تعیین می‌کند، پایبندی به این روضوع، تضاد بین فرایند تحقیق و نتایج تحقیق را مرتفع می‌سازد.

لازم به یادآوری است که هستی‌شناسی و روش‌شناسی هر مکتب معرفت‌شناسی (شناخت‌شناسی) متأثر از نظام ارزشی حاکم بر آن مکتب بوده که با برداشت و نحوه بیان و شیوه سنجش و سنجش‌اندیشمندان آن پارادایم در هر عصر و زمانه ارائه می‌شود.

قبل از انتخاب روش تحقیق و به‌کارگیری ابزارهای تحقیق، محقق باید موضوع تحقیق خود را بشناسد و اهداف و یکپارچگی مکتب معرفت‌شناسی و پارادایم نظیر آن استوار نماید.

ما بر این باوریم که چارلز پ. کوری (پارادایم) حاکم بر توسعه دانش در آینده، جهان‌بینی اسلام ناب محمدی (ص) و اهل بیت (ع) بود لذا محققین ما در این «مجموعه کتب روش‌شناسی تولید دانش با رویکرد تطبیقی» سعی می‌کنیم که مکتب معرفت‌شناسی اسلام و مبانی و مفروضات هستی‌شناسانه آن را به نقل از دانشمندان اسلامی احصاء نموده و در مقایسه با اجزای سایر پارادایم‌های فلسفه علم متعارف، ارائه دهیم. لیکن آنچه به‌کارگیری این مبانی و مفروضات را برای تولید دانش و حل مسئله محدود می‌کند، دامنه روش‌های تحقیق و ابزارهای متناظر با همه آن‌هاست، لذا در این مجموعه سعی کرده‌ایم که به موازات معرفی روش‌های تحقیق ذیل هر یک از پارادایم‌های متعارف دانش اسلامی، طراحی و تبیین روش‌های متناسب با مبانی و مفروضات جهان‌بینی اسلامی پرداخته شود. روش‌هایی مناسب برای تحقیق ذیل جهان‌بینی اسلامی ارائه شود لیکن هنوز در این راه به تیم و دست یاری به‌سوی همه اندیشه‌ورزان جهان اسلام، روش‌شناسان و نظریه‌پردازان توسعه دانش دراز می‌کنیم.

در مورد روش‌شناسی و روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی موردنیاز جامعه اسلامی، دیدگاه‌های

مختلفی وجود دارد که مؤلفین این مجموعه در جلد ۱ مجموعه کتب روش‌شناسی به آن پرداخته‌اند و به معرفی مبانی فکری پارادایم‌های اثبات‌گرایی، تفسیری - برساختی، انتقادی ساختار شکن، ترکیب‌گرا، پیچیدگی، پست‌مدرن، پرداخته و ضمن نقد و ارزیابی این پارادایم‌ها، به تبیین پارادایم اسلام تعالی بخش (با عنوان پارادایم تقدیری-تدبیری) پرداخته و روش‌شناسی‌های تأسیسی؛ تطبیقی-امضایی؛ کفی، کیفی، آمیخته؛ تعارض‌یابی؛ حل مسأله و روش‌های آینده‌شناسی و آینده‌نگاری را ذیل آن معرفی نموده‌اند. همچنین در جلد ۱، به معرفی پارادایم‌های متعارف دانش سازمان و مدیریت پرداخته و سپس به تبیین پارادایم مدیریت اسلامی و روش‌های پرتوافکنی ارزش‌های اسلامی و رویکردهای علم و فناوری بر فرایندها و راسخات‌های تحقق اهداف عالیه و مأموریت‌های فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی در جمهوری اسلامی پرداخته‌اند.

مؤلفین در جلد ۲، به معرفی انواع روش‌های نظریه‌پردازی و ارزیابی و تست نظریه‌های راهبردی، عمل پرداخته‌اند و پیوستگی گسست‌ناپذیر بین پارادایم‌ها، استراتژی‌ها، رویکردها و طرح‌های تحقیق با نظر به‌پردازی در علوم اجتماعی را مطرح کرده‌اند، ضمن آنکه به مقایسه پارادایم‌های متعارف علوم بشری با اختصاصات پارادایم توسعه دانش و علوم انسانی اسلامی پرداخته‌اند.

مؤلفین در جلد ۳، به حرف‌تراش روش‌های تولید دانش ناشی از ترکیب و تلفیق دانش مکتوب تا دانش ضمنی مورد درون‌ها، دانشمندان و خبرگان فن، پرداخته‌اند و روی چگونگی فراتحلیل مطالعات کفی و فراتفسیر معانیات کفی به تنظیل ارائه طریق شده است؛ و نهایتاً روش‌های تفسیر موضوعی متون دینی و اسلامی براساس روش‌های تحلیلی از دیدگاه اسلامی بررسی و نتیجه‌گیری شده است.

مؤلفین در جلد ۴، با توجه به اهمیت تحلیل روابط عللی در علوم اجتماعی (تحلیل دلایل وقوع پدیده‌های اجتماعی) از دیدگاه‌های اندیشمندان مسلمان و غیرمسلمان بررسی کرده‌اند و انواع روش‌های تبیین روابط علی-معلولی را معرفی نموده‌اند و انگار روش‌های تحلیل روابط علی-معلولی و سنجش اثرگذاری علت‌ها روی معلول‌ها معرفی گردیده و براساس روش تحقیق علی تطبیقی کیفی برای بررسی سرنوشت متغیرها و انقلاب‌ها در سطح بین‌رشته‌ای معرفی گردیده است.

مؤلفین در جلد ۵، پارادایم‌های حاکم بر تفکر و روش‌شناسی‌های سیستمی و تحلیلی در عملیات نرم را معرفی و مورد مقایسه قرار داده‌اند، انگار بسیاری از روش‌های تحلیل

سیستم‌ها و تحقیق در عملیات نرم معرفی گردیده و سرانجام کاربرد هر یک از روش‌های سیستمی نرم در حل مسائل جامعه اسلامی به نقل از تحقیقات موجود در کشور، معرفی شده است.

مؤلفین در جلد ۶ روش رویش نظریه‌ها (روش داده‌بنیان) را به عنوان یکی از روش‌های پرکاربرد برای تولید دانش بومی و توسعه دانش موجود به کمک دانش ضمنی و چگونگی به کارگیری آن معرفی نموده‌اند و نتایج مطالعات موردی فراوانی که با روش‌شناسی رویش نظریه‌ها انجام شده است را به صورت تفصیلی ارائه کرده‌اند. سرانجام نرم‌افزارهای کامپیوتری و استفاده برای به کارگیری این روش معرفی گردیده است.

در جلد ۷، روش‌های آینده‌نگاری با رویکرد تطبیقی به تفصیل معرفی گردیده و کاربرد آن برای پیش‌بینی تغییرات در حوزه تعلیم و تربیت به صورت مطالعه موردی ارائه شده است. همچنین به موضوع آینده‌نگاری و آینده‌شناسی از دیدگاه اسلام مورد بررسی قرار گیرد.

مؤلفان در جلد ۸ و ۹، با نگاهی فلسفی مبتنی بر پارادایم‌ها، مکاتب، رویکردها، نظریه‌های دانش مدیریت از نزدیک معرفی روش‌شناسی‌ها، فرایندها و ابزارهای برنامه‌ریزی استراتژیک به صورت ایستاده در پارادایم‌های تجویزی، توصیفی، ترکیبی و تقدیری-تدبیری پرداخته‌اند و به تحلیل علمی بر جهان‌بینی اسلام و چگونگی پرتوافکنی اصول اعتقادی و باورهای تحول‌آفرین، اخلاقی، ارزش‌های اسلامی، احکام و قواعد فقهی در تحقق چشم‌انداز، آرمان‌ها و مأموریت‌ها رهبردی را در سطوح بینگانی تا بخشی و ملی معرفی کرده‌اند.

جلد ۸ کتاب نگرش جامع بر مدیریت استراتژیک با روکرد روش‌شناسانه است که قبلاً بارها به زیور طبع آراسته شده است و اکنون هیجدهمین نوبت چاپ خود را با تغییرات اساسی مشتمل بر پارادایم‌ها، رویکردها، مدل‌ها به توسعه و معرفی پارادایم، تقدیر، تدبیری و روش‌های عملیاتی برای نقش‌آفرینی ارزش‌های اسلامی در فرایند برنامه‌ریزی پرداخته و حتی ابزارهای برنامه‌ریزی راهبردی را با نگاه ارزش‌بنیان به جامعه اسلامی معرفی می‌نماید.

مؤلفین در جلد ۱۰ تا ۱۲، به کاربرد «روش‌شناسی عرش به فرش» به تفصیل پرداخته‌اند و چگونگی به کارگیری رویکرد برنامه‌ریزی مبتنی بر ارزش‌ها را در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و علم و فناوری (که حاصل کار مطالعات گروهی در حوزه کاربردی است) را برای مدیران، دانشجویان و دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی

راهبردی با رویکرد اسلامی - تطبیقی معرفی می‌نماید. در این سه جلد به‌خوبی نقش جهان‌بینی اسلامی، اصول عقاید مدیران مسلمان، اخلاق و ارزش‌های الهی، احکام و قواعد فقهی در طرح‌ریزی راهبردی و اجرای برنامه‌های راهبردی ارزش‌بنیان به نمایش درآمده است و چگونگی شکل‌گیری ارکان جهت‌ساز برنامه‌های بلندمدت تا کوتاه‌مدت را با نگاهی بومی، اسلامی-تطبیقی نشان می‌دهد. بر اساس اهداف کیفی حاصله از پرتوافکنی ارزش‌های اسلامی، رویکردهای علم و فناوری و اهداف عالیه و مأموریت‌های سازمانی بر روی فرایندهای عملیاتی و زیرساخت‌های آن‌ها، جهت حرکت برای اصلاح وضع موجود سازمان‌ها، با رویکرد آینده‌سازی و یا صیانت از دستاوردهای کنونی در قالب برنامه‌های بلندمدت تا کوتاه‌مدت نشان داده شده است.

این ناشر تهیه این مجموعه کتب روش‌شناسی را برای کلیه کتابخانه‌های دانشگاهی، حوزوی و مطالعه آن‌ها را به کلیه اساتید و مدرسین روش تحقیق، دانشجویان رشته‌های فلسفه علم، فلسفه علوم اجتماعی، علوم سیاسی، مدیریت و مدیریت اسلامی و سایر علاقه‌مندان و محققان دست‌اندرکار تولید دانش رویکرد اسلامی و بومی توصیه می‌نماید. این مجموعه به‌گونه‌ای تدوین شده است که هر مجلد، به‌تنهایی یک مطالعه دانشجویان و اساتید قابل استفاده است با آنکه، موضوع تمامی آن‌ها روش‌شناسی تحقیق می‌باشد.

در ضمن فهرست منابع این کتاب از این کتب که تاکنون نهایی و در معرض انتشار قرار گرفته است، در پیوست هر یک از جلدها، متللاخ علاقمندان گزارش شده است. امید است، این جریان علمی در آینده نزدیک موفق به تهیه و انتشار کتب روش‌شناسی در سایر حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی نیز گردد.

انتشارات تولید دانش

زمستان ۱۳۹۷